

dono timoris est illa reverentia ad Deum ut principium potens infligere malum, et fuga illius mali, quod potest infligere, si sit imminens, licet in Christo, et in beatis non sit necesse ponere actum doni timoris pro hac secunda parte, quia respectu eorum nullum malum est imminens, sed solum est quoad primam partem reverendo Deum ut habentem potestatem inflictivam mali, quod est respicere bonum (scilicet Deum) cum potestate ad malum. Unde dicit Augustinus XIV de Trinitate, c. IX: « Timor ille castus permanens in sæculum sæculi, » si erit in futuro sæculo non erit timor exiens a malo, quod accidere potest, sed tenens in bono quod amitti non potest. Iste actus sic universaliter fugiens omne malum separativum a Deo, eique se subjiciens, ut summæ, et infinitæ eminentiæ, habet ex hoc evacuare omnem magnificationem spiritus, et omnem superbiam, quod est beatitudo illa prima paupertatis spiritus; et secundo habet omnem delectationem corporis exuberantem compescere, et pro illa tristitiam, seu luctum inducere, quod pertinet ad tertiam beatitudinem, quia dicitur: *Beati qui lugent.*

LIX. Utamque enim beatitudinem correspondere dono timoris, primam directe, aliam ex consequenti, docet S. Thomas 2-2, quæst. XIX, art. XII ad secundum. Et hoc recte, nam anima debite in se concipiens illam magnitudinem cui universa subjiciuntur summa, et omnimoda servitute, et dependentia, in motu, in vita, in esse: *Quia in ipso vivimus, et movemur, et sumus,* Actorum XVII, et simul cogitans quam voluntarie, et libere omnia ista nobis a Deo donentur, quibus pro sua mera voluntate potest nos privare vel non privare, concedere vel auferre, concutitur timore magno, et a facie vultus ejus expaves-

cit, et omnia magnifica sua quæ quasi montes sublimantur in propria æstimatione deponit, et evacuat, sicut propheta dicit Psal. XCVI: *Illuxerunt fulgura ejus* (id est, splendor seu fulgor potentiæ vindicantis) *orbi terræ, vidit et commota est terra; montes sicut cera fluxerunt a facie Domini, a facie Domini omnis terra.* Quia videlicet quidquid altum, et sublime est in terrenis (hoc est enim omnis terra) a facie divinæ potentiæ diffluit, et dissolvitur præ timore, sicut cera a facie ignis, quia solus Dominus elevatur cum timetur, et omne quod sublime est in hominibus evanescit, et depauperatur, juxta quod alia Scriptura dicit Isai. II: *Et incurvabitur sublimitas hominum, et humiliabitur altitudo virorum et elevabitur Dominus solus in illa die, et idola penitus conterentur, et introibunt in speluncas petrarum, et in voragines terræ a facie formidinis Domini, et a gloria majestatis ejus, cum surrexerit percutere terram.* Quibus verbis significatur desolatio interior, quam causat timor Domini, quasi carbo desolatorius conterens omnem sublimitatem spiritus, ita ut anima eligat potius ingredi in speluncas, et voragines terræ, potius quam in faciem, et vultum potentis illius aspicere, et gloriam iratæ majestatis contemplari. Hoc pertinet ad paupertatem interioriorem spiritus, quia vere depauperatur in se, qui omnem sublimitatem, et altitudinem deponit, et evacuat, et sic quasi denudatus ingreditur in speluncas, et voragines terræ a facie formidinis Domini, hoc est in vilitates, et vacuitates suæ terrenæ substantiæ.

LX. Hinc nascitur alius secundus effectus, qui pertinet ad tristitiam de rebus temporalibus, et cessationem delectationum carnalium, et est beatitudo luctus, quia beati sunt qui lugent. Nam qui est in timore

Dei, et tali timore qui omnem spiritus altitudinem destruit, et evacuat, quomodo in delectationibus dilatari potest. Sed potius quasi mortuus a corde, sepultum se reputat, et in fossam humum projectum a timore divino, sicut ipse propheta dicit citato loco Isai. II: *Ingredere in petram, abscondere in fossa humo a facie timoris Domini, et a gloria majestatis ejus.* Et sic confixa caro a sagitta timoris omnem virorem, et quasi lascivientem, et ebullientem libidinem detumescere, et marcessere facit, quasi infirmata, et conturbata ab illo priori effectu paupertatis spiritus, juxta quod dicit psalmista Psalm. XXX: *Infirmata est in paupertate virtus mea, et ossa mea conturbata sunt,* id est, conturbatio ossium in delectatione carnis ex paupertate virtutis, et spiritus derivatur. Et iterum alia Scriptura dicit: *Quoniam sagittæ tuæ infixæ sunt mihi, et confirmasti super me manum tuam: non est sanitas in carne mea a facie iræ tuæ, non est pax ossibus meis a facie peccatorum meorum.* Sic timor carnem macerat, lasciviam reprimat, infirmatam reddit, et non sanam, ne in libidinem erumpat, sed quasi clavis configatur a timore Domini, et a paupertate spiritus; et sic vere juxta verbum prophetæ: *Exsiccatum est fœnum, et cecidit flos* (carnis) *quia spiritus Domini sufflavit in eo,* Isai. XI.

LXI. Ex quibus explicatur, quomodo ratione horum effectuum, qui consequuntur ad actum timoris, primo facit id quod humilitatis est eminentiori modo per paupertatem spiritus tollentem omnem superbiam. Et hoc modo loquuntur auctoritates supra allatæ in favorem Suarez, quæ humilitatem tribuunt timori, scilicet consecutive, quasi effectum ab eo derivatum, non quasi actum formaliter elicitedum. Secundo, facit id quod castitatis est, et tempe-

rantia, et reliquarum virtutum ad temperantiam pertinentium, quatenus delectationes configit, et avertit per contractionem animi, et pavorem divinæ justitiæ, et potentiæ, et inducit luctum, seu tristitiam pro istis temporalibus miseriis. Nec fugit delectationem tamquam quid arduum in se, sed facit avulsionem, et separationem a delectationibus, quæ est ardua nobis, et valde difficilis, ut patet in tentationibus superandis.

ARTICULUS VII.

Utrum bene constituatur numerus septem donorum?

I. Non dubitari potest de numero donorum, quod septem sint, nisi forte ab aliquibus, qui dona ista non distinguunt a virtutibus, eaque virtutibus adæquant: posset enim aliquis dicere dona esse aliquas virtutes, sed non omnes; si autem adæquantur inter se, oportet ea ad numerum virtutum adaptare. Nec urgentur multum loco Isaiæ numerantis cap. XI septem spiritus, seu dona Spiritus sancti, quia dicunt non esse numerum præcisum, et adæquatum, cum post numeratos septem spiritus, etiam addit fidem, et justitiam, cum inquit paulo post: *Et erit justitia cingulum lumborum ejus, et fides cinctorium renium ejus.* Ergo adjungit alia duo dona istis septem prioribus, et sic plusquam septem erunt. A qua sententia non multum abhorret Lorca hic disputat. XXV, membro IV, quatenus censet probabiliter posse defendi. Sed nihilominus fatetur oppositam sententiam esse communem, nec ab ea recedendum esse, propter auctoritatem patrum, et theologorum, apud quos communiter est receptum esse septem dona Spiritus sancti.

II. Cæterum numerus iste septenarius donorum ita firmatus est in sensu Ecclesiæ, patrum, et scholasticorum, ut nulla probabilitas relinqui possit in sententia opposita. Nam quæ probabilitas esse potest in sententia, quæ est contra concordem, et communem sanctorum patrum, et theologorum sensum, et sic videtur accepta esse ab Ecclesia. Nam ipsa in hymno canit de Spiritu sancto: « Tu septiformis munere: » et iterum: « Da tuis fidelibus in te confidentibus sacrum septenarium: » sufficienterque patres, et Ecclesia hunc numerum quasi determinatum, et certum intellexit, non autem tropice, et secundum figuram, sicut solet aliquando numero septenario universitas aliquarum rerum designari, eo quod Scriptura loquitur de his donis cum specificatione, et secundum nomina propria, quod est signum loqui de ipsis tamquam de rebus determinatis, et certis, quæ illum numerum efficiunt. Nam Isai. xi nominantur hæc septem dona suis nominibus, dicendo: *Requiescet super eum spiritus Domini* (ubi loquitur de spiritu in genere) deinde specificè dividit, et suis nominibus vocat, dicendo: *Spiritus sapientiæ et intellectus, spiritus scientiæ et consilii*. Unde Tertullianus contra Marcionem, cap. viii, expendens hunc locum, inquit: « Requiescet super illum Spiritus Domini, dehinc species ejus enumerat, spiritus sapientia et intellectus, etc. » Quando autem in Scriptura numerus aliquis ponitur, suis nominibus nominando quamlibet speciem, seu rem quæ numeratur, non aliquem indeterminatum numerum generaliter vult accipere, sed determinatum, et designatum. Etsic communiter patres hunc innumerum tradunt. Videndus est Hieronymus super locum citatum Isaia; Gregorius i moralium, cap. xii, alias

xxviii, et homilia xix in Ezechiel; Augustinus sermone cix de tempore et sermone xvii de sanctis, et lib. ii de doctrina christiana, cap. vii, et lib. i de sermone Domini in monte, cap. iv, et cap. ix; Ambrosius lib. i de Spiritu sancto, cap. xx, et in Psalmum cxviii, octonario v; Cyprianus libro primo ad Quirinum, cap. xi, et libro de cardinalibus Christi operibus, capite de unctione chrismatis; Bernardus sermone l in Cantica, et sermone ii de annuntiatione; Tertullianus ubi supra et libro contra Judæos, cap. ix; Origenes homil. vi in Numeros, et homilia iii in Isaia, et sequuntur universi theologi, et communis sensus fidelium. Atque ita res hæc plus est quam probabilis, et opposita plusquam improbabilis. Nec potest de hac re ratio aliqua naturalis reddi, cum de istis donis solum ex revelatione fidei nobis constet, et ita solum potest hic numerus, qui ex Scriptura, et traditione Ecclesiæ nobis constat, explicari et defendi, non demonstrari.

III. Quapropter in ejus explicationem duo nobis faciendæ sunt. Primum est, rationem aliquam investigare, quæ saltem secundum aliquam proportionem, et analogiam ostendat hunc numerum esse competentem, præsertim examinando rationem D. Thomæ: secundum est, inquirere, an ista septem dona sint septem species infimæ; an subalternæ, ita quod sub illis contineantur diversæ species atomæ, et ita simpliciter sint plura dona quam septem.

IV. Circa primum est advertendum, quod D. Thomas in hac quæstione lxxviii, articulo iv, probavit sufficientiam istorum donorum ex eo quod per ista septem dona sufficienter perficiuntur omnes vires rationales, quæ natæ sunt obedire, et moveri a divino instinctu. Istæ enim

vires sunt ratio, et vis appetitiva. Ratio autem et speculativa est, et practica, et utraque ista pars perficitur duplici dono, nec amplius requiritur. Nam utraque pars tam practica, quam speculativa non habet nisi duplex munus, scilicet apprehendere, seu invenire veritatem et judicium resolutivum habere de illa. Pars ergo speculativa quantum ad inventionem perficitur per donum intellectus, et quantum ad judicium per donum sapientiæ, quæ judicat per altissimas causas. Pars autem practica quantum ad inventionem perficitur per consilium, quantum ad judicium per scientiam quæ judicat per causas inferiores. Altera vero potentia, scilicet vis appetitiva perfici debet quoad tria, scilicet vel in ordine ad alterum quod proprie spectat ad voluntatem, sicut facit justitia; et hoc pertinet ad donum pietatis: vel in ordine ad se, et hoc solum fit dupliciter. Primo, perficiendo ea quæ sunt irascibilis partis, et sic est donum fortitudinis: secundo, perficiendo ea quæ sunt concupiscibilis, retrahendo a noxiis cupiditatibus; et hoc facit donum timoris per contractionem animi ab omni dilatactione noxiæ cupiditatis, sicut dicitur Psalm. cxviii: *Confige timore tuo carnes meas*.

V. Hæc D. Thomæ collectio optima est, quia revera comprehenditur omne quod perfectibile est in potentiis rationalibus a motione divina, et quidquid per virtutes intellectuales, et morales cardinales fit, totum hoc ostendit correspondere in donis; sicut enim sunt quatuor virtutes cardinales, prudentia, justitia, fortitudo, temperantia, ita correspondent eis quatuor dona, donum consilii, pietatis, fortitudinis, et timoris pro ea parte qua timor secundario reprimat delectationes. Virtutes autem intellectuales sunt habitus principiorum, qui etiam vocatur intellec-

tus, sapientia et scientia: quibus correspondent donum intellectus, sapientiæ, et scientiæ. Pro parte vero practica perficienda sunt duæ virtutes, alias pro agilibus, scilicet prudentia, et ad hanc pertinet donum consilii: alia pro factilibus, scilicet ars, et huic non correspondet donum Spiritus sancti, ut docet S. Thomas hac quæstione lxxviii, articulo iv ad primum, eo quod ista dona perficiunt hominem, ut bene moveatur a Spiritu sancto in his quæ pertinent ad bene vivendum, et componendum animum in ordine ad consecutionem vitæ æternæ. Quæ vero ordinantur ad ea quæ sunt factibilia, seu artefacta externa, non pertinent ad motionem Spiritus sancti, nec enim Spiritus sanctus supernaturali dono, et particulari instinctu nos movet ad faciendum vestes, vel ædificandum domos, sed ad tendendum in vitam æternam. Et in uno verbo, artes solum versantur circa opera naturalis ordinis, non supernaturalis, nec enim dantur artefacta supernaturalia: ergo neque debet dari ars supernaturalis; dona autem Spiritus sancti supernaturalia sunt: ergo non correspondet aliquod donum arti, nec motio artis est motio Spiritus.

VI. Quod vero attinet ad tres virtutes theologales, illæ supponuntur ad dona tamquam radix, et fundamentum, quia per illa unimur Deo, præsupponi autem debet unio hominis ad Deum, ut ab ejus Spiritu possit recte moveri. Specialiter tamen deserviunt fidei donum intellectus, et scientiæ, ut recte apprehendi, et judicari possint credibilia quatenus credenda sunt: spei deservit timor, quatenus præsumptionem nimiam coercet: charitati sapientia, quatenus ex sapore, et gustu amoris ipsum experitur in se, et cognitione affectiva tenet. Et sic ex omni parte

iste numerus donorum sufficiens, et adæquatus est.

VII. Solum obstat prædictæ collectioni D. Thomæ id quod affirmat, donum intellectus, et sapientiæ perficere partem speculativam, consilium autem, et scientiam partem practicam; cum tamen intellectus, et sapientia etiam practica sint, sicut fides cui deserviunt simul est speculativa, et practica, quia per charitatem operatur. Scientia non est solum practica, sed etiam speculativa, quia non solum de agendis iudicat, sed etiam scientificè de veritatibus in se. Unde hoc ipsum agnovit S. Thomas, 2-2, quæst. viii, articulo iii et vi, retractans in dono intellectus id quod hic docuerat, quod non erat practicus. Et idem docet de dono scientiæ, quæst. ix, articulo iii. Cum ergo D. Thomas retractet id quod hic docuerat, et super quod fundat suam consequentiam, et doctrinam, qua colligit istum numerum donorum, ruit tota collectio facta, et sic frustra eam adducimus.

VIII. Respondetur verum esse quod hanc partem retractavit D. Thomas et fatetur (sicut et nos concedimus) donum intellectus, scientiæ et sapientiæ occupare utramque partem mentis, scilicet speculativam, et practicam. Et licet possemus sustinere adhuc præfatam collectionem, dicendo quod intellectus et sapientia licet sint speculativa, et practica, magis eminent in parte speculativa, et propterea connumerantur illi, scientia autem quia procedit per causas inferiores, et similiter donum consilii, magis eminent in practica, licet etiam sint speculativa, tamen nolumus uti hac expeditione (quæ tamen non est insustentabilis) sed liquide cum D. Thoma eam retractare, eo quod ipse sanctus doctor in secunda secundæ, quæst. viii, articulo vi, sic dicit: « Videtur autem

quibusdam, quod donum intellectus distinguatur a dono scientiæ, et consilii per hoc quod illa duo pertinent ad practicam cognitionem, donum autem intellectus ad speculativam. A dono vero sapientiæ, quod etiam ad speculativam cognitionem pertinet, distinguitur in hoc, quod ad sapientiam pertinet iudicium, ad intellectum vero capacitas intellectus eorum, quæ proponuntur, seu penetratio ad intima eorum. Et secundum hoc supra numerum donorum assignavimus. Sed diligenter intuenti, donum intellectus non solum se habet circa speculanda, sed etiam circa operanda, ut dictum est, et similiter etiam donum scientiæ circa utrumque se habet, ut infra dicitur. Et ideo oportet aliter eorum distinctionem accipere. » Ita D. Thomas, ubi cum dicat hoc a quibusdam sentiri, illisque sic videri, omnino insinuat se in aliena sententia fuisse locutum in prima secundæ, licet ibi diligenter fuerit discussa, reservando id commodiori loco.

IX. Quare cum ex propria D. Thomæ sententia aliter oporteat istorum donorum collectionem, seu distinctionem accipere, dicimus quod conformiter ad eam, tria dona pertinentia ad vim appetitivam, scilicet donum pietatis, fortitudinis, et timoris, recte hic discernuntur, et distinguuntur a D. Thoma, imo et donum consilii quod solum ad partem practicam pertinet in agibilibus, correspondetque prudentiæ. Sed circa tria priora dona, scilicet intellectus, sapientiæ, et scientiæ, quæ complectuntur vim speculativam, et practicam, non debemus eorum sufficientiam colligere penes ordinem, et correspondentiam ad virtutes intellectuales, quarum aliqua speculativam partem, aliæ practicam perficiunt propter limitationem sui, et coarctatam rationem formalem quam habent, et sic non

potest una virtus simul informare, et perficere potentiam secundum utramque rationem. At vero cum supernaturalia ita eleventur, quod possint ad utrumque extendi, ut patet in fide, quæ est simul practica, et speculativa, sicut et visio beata, quia in his non attenditur limitatio ad subjectum, quod perficiunt, sed participatio divinæ scientiæ, quam representant, et eujus vices gerunt, quæ simul utrumque complectitur, ideo formalior, et verior est distinctio istorum donorum quam in secunda secundæ ponit D. Thomas ex correspondentia ad fidem, et imitatione illius, quam ex correspondentia ad virtutes intellectuales, et limitatione perficiendi partem speculativam seorsum a practica.

X. Sic ergo probat D. Thomas sufficientiam donorum intellectualium quæstione octava citata, articulo vi, quia ista dona ordinantur ad cognitionem supernaturalem, quæ in nobis habetur per fidem. Fides autem primo est circa ipsam veritatem primam, seu divinam: secundo, circa quædam pertinentia ad creaturas: tertio, circa directionem humanorum actuum, ad quam se extendit, quia fides per dilectionem operatur. Ut igitur recte se habeat homo circa ea quæ proponuntur credenda, oportet ex parte sua habilitari; tum ad capiendum, et recte apprehendendum ea quæ proponuntur; tum ad iudicandum, et discernendum, quænam sit credenda, quæ respicienda, et quomodo inhærendum sit illis. Et circa rectam apprehensionem habilitat; donum intellectus circa rectum iudicium, si sit per causas altissimas, seu divinas; habilitat donum sapientiæ, si sit per causas; donum scientiæ, si sit circa agibilia, et directionem humanorum actuum, donum consilii.

XI. Circa istum vero discursum, et collectionem tam donorum intel-

lectualium, quam appetitivorum plures difficultates possunt se afferre, tum ad probandum pauciores numerum donorum sufficere; tum ad probandum plura dari posse.

XII. Ad probandum pauciora dona sufficere oritur in primis dubitatio, quia omnia illa officia seu munera iudicandi de objectis supernaturalibus, et divinis possunt fieri ab eodem habitu, seu principio; nec enim est ratio cur illa omnia non possint ad eundem habitum pertinere, præsertim tantæ elevationis, et perfectionis, sicut sunt ista dona. Secundo, quia eadem fides unica existens omnia ista objecta comprehendit, et potest se extendere ad partem speculativam et practicam, quod etiam faciunt ista dona; ergo similiter poterit unum, et idem donum extendi ad iudicandum de omnibus illis superiori, et eminentiori motivo. Tertio, quia non est ratio cur idem habitus non sufficiat ad apprehendendum veritatem, et simul iudicandum de ea, cum unus actus ad alium ordinetur, et sub eadem ratione formali possint attingi.

XIII. Ad probandum autem plura esse debere dona urget ratio, quia etsi septem dona Spiritus sancti numerentur, non constat omnia esse species atomas, sufficit quod sint subalternæ, sicut dicuntur esse quatuor virtutes cardinales, sub quibus tamen plures continentur, vel quasi partes subjectivæ, et species atomæ, ut sub iustitia continetur commutativa, distributiva, et legalis, tamquam species; religio, pietas, observantia, gratitudo, et aliæ similes, ut potentiales partes iustitiæ. Et sub prudentia continentur regnativa, œconomica, militaris, ut species; synesis, eubulia, et gnome tamquam potentiales virtutes adjunctæ. Cur ergo sub donis non continebuntur plures species pietatis, consilii, etc. aut cur ista dona